

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi esitutkintalain, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 b §:n muuttamisesta

Asia

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi esitutkintalain, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 b §:n muuttamisesta (HE 188/2025 vp).

Valiokuntakäsittely

Valiokunnan mietintö: Lakivaliokunta (LaVM 3/2026 vp).

Päätös

Eduskunta on hyväksynyt seuraavat lait:

Laki

esitutkintalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan esitutkintalain (805/2011) 1 luvun 2 §:n 1 momentin 3 kohta, 3 luvun 1 §:n 1 momentti ja 9 §:n 1 momentti, 4 luvun 13 §:n 1 momentti ja 16 §:n 1 momentin 7 kohta, 5 luvun 3 §, 10 luvun 1 §:n 2 ja 3 momentti sekä 11 luvun 1 §:n 2 momentin 4 kohta ja 3 momentti sekä 7 §:n 2 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 4 luvun 13 §:n 1 momentti laissa 10/2016 ja 4 luvun 16 §:n 1 momentin 7 kohta laissa 453/2023, sekä
lisätään 3 luvun 1 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa / , uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, 4 luvun 16 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 453/2023, uusi 8 kohta ja 7 luvun 10 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 818/2014, uusi 5 momentti seuraavasti:

Eduskunnan vastaus EV 23/2026 vp

1 luku

Soveltamisalasäännökset

2 §

Esitutkinnassa selvittävät asiat

Esitutkinnassa selvitetään:

3) asianomistajan yksityisoikeudellinen vaatimus varaamalla hänelle tilaisuus sen esittämiseen kohtuullisessa ajassa, jos hän oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 3 luvun 9 §:n nojalla on pyytänyt syyttäjää ajamaan hänen vaatimustaan, paitsi jos syyttäjä ilmoittaa, ettei ota vaatimusta ajaakseen;

3 luku

Esitutinnan toimittamisen yleiset säännökset

1 §

Rikoksesta tehdyn ilmoituksen kirjaaminen

Kun esitutkintaviranomaiselle ilmoitetaan rikos tai tapahtuma, jota ilmoittaja epäilee rikokseksi, esitutkintaviranomaisen on viipymättä kirjattava ilmoitus. Ilmoituksen tiedot voidaan myös liittää samasta rikoksesta aiemmin kirjattuun rikosilmoitukseen. Samaa rikoskokonaisuutta koskevat ilmoitukset voidaan käsitellä yhdellä rikosilmoituksella, jos se on epäiltyjen rikosten laadun ja asian tarkoituksenmukaisen käsittelyn kannalta perusteltua.

Jos ilmoitus on epäselvä tai puutteellinen, ilmoituksen tekijää on tarvittaessa kehotettava täsmentämään tai täydentämään sitä. Ilmoitusta ei kirjata rikosilmoituksena, jos kehotusta ei noudateta ja ilmoitus on asian laatu huomioon ottaen olennaisesti puutteellinen tai on ilmeistä, ettei rikosta ole tehty. Kirjaamatta jättämisestä on tarvittaessa tehtävä päätös 11 luvun 1 §:n mukaisesti.

9 §

Esitutinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen

Jollei tärkeä yleinen tai yksityinen etu muuta vaadi, esitutkinta saadaan jättää toimittamatta tai jo aloitettu esitutkinta lopettaa sellaisen rikoksen johdosta, josta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa ja jota on kokonaisuutena arvostellen pidettävä ilmeisen vähäisenä.

Eduskunnan vastaus EV 23/2026 vp

4 luku

Esitutkintaperiaatteet ja esitutkintaan osallistuvien oikeudet

13 §

Asiakirjan kääntäminen

Epäillylle on käännettävä kohtuullisessa ajassa kirjallisesti 12 §:ssä tarkoitettulle epäillyn käyttämälle kielelle asian kannalta olennainen esitutkinta-aineistoon kuuluva asiakirja tai sen osa, jos kääntäminen on tarpeen epäillyn oikeuden valvomiseksi. Asianomistajalle on pyynnöstä käännettävä kohtuullisessa ajassa kirjallisesti 12 §:ssä tarkoitettulle asianomistajan käyttämälle kielelle asian kannalta olennainen esitutkinta-aineistoon kuuluva asiakirja tai sen osa, jos kääntäminen on tarpeen asianomistajan oikeuden valvomiseksi, 3 luvun 1 §:n 4 momentissa tarkoitettu kirjallinen vahvistus sekä 11 luvun 1 §:ssä tarkoitettu päätös, joka koskee esitutkinnan toimittamatta jättämistä, lopettamista tai päättämistä saattamatta asiaa syyttäjän harkittavaksi, taikka tällaisen päätöksen yhteenveto.

16 §

Ilmoitus epäillyn oikeuksista

Kun henkilölle ilmoitetaan, että häntä epäillään rikoksesta, hänelle on viipymättä ja viimeistään ennen hänen kuulemistaan ilmoitettava:

7) mahdollisuudesta sovitteluun rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetussa laissa (1015/2005) säädetyillä edellytyksillä;

8) siitä, että tekijän ja asianomistajan välillä saavutettu sovinto, tekijän muu pyrkimys estää tai poistaa rikoksensa vaikutuksia taikka hänen pyrkimyksensä edistää rikoksensa selvittämistä voidaan ottaa huomioon rangaistuksen lieventämisperusteena rikoslain 6 luvun 6 §:n nojalla.

5 luku

Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän esitutkintayhteistyö

3 §

Yhteistyövelvollisuus

Esitutkintaviranomaisen tulee asian laadun tai laajuuden edellyttämällä tavalla ilmoittaa syyttäjälle esitutkinnan toimittamiseen ja esitutkintatoimenpiteisiin liittyvistä seikoista sekä tutkinnan edistymisestä. Jos esitutkintaviranomainen on ilmoittanut tutkittavaksi tulleesta rikoksesta syyttäjälle, tutkinnanjohtajan on neuvoteltava syyttäjän kanssa siitä, mitä asian

Eduskunnan vastaus EV 23/2026 vp

valmistelemineen syyteharkintaa ja oikeudenkäyntiä varten edellyttää. Näissä tilanteissa tutkinnanjohtajan on ennen esitutinnan päättämistä neuvoteltava syyttäjän kanssa siitä, onko asia selvitetty riittävästi 1 luvun 2 §:n mukaisesti, jos asian laatu tai laajuus sitä edellyttää tai jos esitutkinta on tarkoitus päättää saattamatta asiaa syyttäjän käsiteltäväksi. Pakkokeinojen käyttöön liittyvästä ilmoittamisvelvollisuudesta säädetään pakkokeinolaissa.

Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän tulee neuvotella esitutkintayhteistyön järjestämiseen liittyvistä kysymyksistä. Tarvittaessa heidän tulee neuvotella loppulausuntopyynnön tarpeellisuudesta. Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän tulee neuvotella myös loppulausuntopyynnön sisällöstä ja sen mahdollisesti edellyttämistä toimenpiteistä sekä mahdollisesta tarpeesta esitutkinnan täydentämiseen annetun loppulausunnon johdosta.

Syyttäjän on muutenkin kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitettulla tavalla tarvittavassa määrin osallistuttava esitutkintaan sen varmistamiseksi, että asia selvitetään 1 luvun 2 §:n mukaisesti.

7 luku

Kuulustelut

10 §

Ennen kuulustelua tehtävät ilmoitukset

Tässä pykälässä tarkoitettut ilmoitukset voidaan tehdä lähettämällä ne kuulusteltavalle etukäteen. Kuulusteltavalta on tällöin tiedusteltava, onko hän ymmärtänyt ilmoitusten sisällön.

10 luku

Esitutinnan päättäminen

1 §

Loppulausunto

Loppulausuntopyyntö on yksilöitävä. Loppulausunnon antamista varten on varattava aikaa niin, että lausunnon antaja ehtii riittävästi perehtyä asiaan ja että asian käsittelyä ei kuitenkaan tarpeettomasti viivytetä. Esitutkintaviranomaisen on loppulausunnon saatuaan harkittava, voidaanko esitutkinta päättää vai antaako lausunto aihetta esitutkinnan täydentämiseen.

Tutkinnanjohtaja päättää yhteistyössä syyttäjän kanssa loppulausunnon pyytämisestä ja sen mahdollisesti edellyttämistä toimenpiteistä. Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän välisestä loppulausuntomenettelyä koskevasta neuvotteluvollisuudesta säädetään 5 luvun 3 §:ssä.

Eduskunnan vastaus EV 23/2026 vp

11 luku

Erinäiset säännökset

1 §

Esitutkintapäätös

Edellä 1 momentissa tarkoitetusta päätöksestä on ilmentävä:

4) päätöksen perustelut asian laadun ja laajuuden edellyttämällä tavalla sekä sovelletut säännökset;

Päätös annetaan esitutkinnassa läsnä olevalle asianosaiselle tai lähetetään postitse hänen ilmoittamaansa taikka muuten esitutkintaviranomaisen tiedossa olevaan osoitteeseen. Päätös saadaan jättää antamatta tai lähettämättä, jos siitä aiheutuisi haittaa kysymyksessä olevan rikoksen tai toisen siihen liittyvän rikoksen selvittämiseksi. Päätös on annettava tai lähetettävä ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen, kun edellä tarkoitettua haittaa ei voi enää aiheutua. Jos rikoksella on hyvin suuri määrä asianomistajia, päätös voidaan antaa heille tiedoksi yleistiedoksiannolla noudattaen hallintolain (434/2003) 62 §:ää.

7 §

Esitutkinnasta tiedottaminen

Henkilön nimen tai kuvan saa antaa julkisuuteen vain, jos se on välttämätöntä rikoksen selvittämiseksi, rikoksesta epäillyn tavoittamiseksi, uuden rikoksen estämiseksi tai rikoksesta aiheutuvan vahingon estämiseksi. Henkilön nimen saa lisäksi antaa julkisuuteen, jos hän on itse antanut sen julkisuuteen tai suostunut siihen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

Laki

oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 1 luvun 6 a §:n 2 momentti ja 9 §:n 1 momentti, 3 luvun 9 §:n 1 momentti ja 10 §:n 2 momentti, 5 a luvun 1 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohta ja 2 momentti sekä 2 §:n 1 ja 3 momentti sekä 8 luvun 11 §:n 1 momentti sekä 12 §,

sellaisina kuin niistä ovat 1 luvun 6 a §:n 2 momentti laissa 670/2014, 3 luvun 9 §:n 1 momentti sekä 5 a luvun 1 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohta laissa 455/2011, 3 luvun 10 §:n 2 momentti sekä 5 a luvun 1 §:n 2 momentti ja 2 §:n 3 momentti laissa 243/2006 sekä 5 a luvun 2 §:n 1 momentti ja 8 luvun 11 §:n 1 momentti ja 12 § laissa 423/2018, sekä

lisätään 1 luvun 14 §:ään siitä lailla 733/2015 kumotun 2 momentin tilalle uusi 2 momentti, 5 luvun 3 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 589/2019, uusi 6 a kohta, 5 luvun 8 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 243/2006 ja 612/2011, uusi 4 momentti sekä 5 a luvun 8 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 243/2006, uusi 3 momentti seuraavasti:

1 luku

Syyteoikeudesta ja syyteharkinnasta

6 a §

Päätös syyttämättä jättämisestä on perusteltava. Perusteluista on ilmentävä asian laadun ja laajuuden edellyttämällä tavalla näytön arviointi ja oikeudellinen päättely, joihin päätös perustuu.

9 §

Päätös syyttämättä jättämisestä on tehtävä ja annettava tiedoksi syyttämättä jätetylle ja asianomistajalle niin hyvissä ajoin, että asianomistajalle jää riittävästi aikaa 14 §:ssä tarkoitetun syytteen valmisteluun ja nostamiseen. Tiedoksianto on toimitettava postitse tai noudattaen oikeudenkäymiskaaren 11 lukua. Jos rikoksella on hyvin suuri määrä asianomistajia, päätös voidaan antaa heille tiedoksi yleistiedoksiannolla noudattaen hallintolain (434/2003) 62 §:ää.

14 §

Edellä 1 momentissa säädettyä sovelletaan myös esitutkintaviranomaisen päätökseen olla kirjaamatta rikosilmoitusta.

Eduskunnan vastaus EV 23/2026 vp

3 luku

Yksityisoikeudellisesta vaatimuksesta

9 §

Asianomistajan pyynnöstä syyttäjän on vireille panemansa syyteasian yhteydessä ajettava rikokseen perustuvaa asianomistajan yksityisoikeudellista vaatimusta rikosasian vastaajaa vastaan, jos se voi tapahtua ilman olennaista haittaa eikä vaatimus ole ilmeisen perusteeton. Syyttäjä voi tehdä ratkaisun yksityisoikeudellisen vaatimuksen ajamisesta jo esitutkinnan aikana. Jos syyttäjä ei ota ajaakseen asianomistajan yksityisoikeudellista vaatimusta, hänen on ilmoitettava siitä asianomistajalle noudattaen 1 luvun 9 §:n 1 momenttia.

10 §

Tuomioistuimien voi myös puhelinta tai muuta soveltuvaa tiedonvälitystapaa käyttäen kehottaa asianomistajaa ja muuta, jolla on oikeus esittää asiassa yksityisoikeudellinen vaatimus, ilmoittamaan vaatimuksensa ja sen perusteet määräajassa tuomioistuimelle. Jos kehotuksen kohteena olevia henkilöitä on hyvin suuri määrä, voidaan se antaa heille tiedoksi yleistiedoksiannolla noudattaen hallintolain 62 §:ää. Tällöin ei sovelleta, mitä tämän pykälän 1 momentissa säädetään vaatimuksen tutkimatta jättämisestä. Vaatimus ja sen perusteet saadaan tuomioistuimen pyynnöstä toimittaa tuomioistuimelle puhelinta tai muuta soveltuvaa tiedonvälitystapaa käyttäen. Jos suullisesti toimitettu vaatimus tai sen perusteet ovat epäselviä, tuomioistuin voi vaatia niiden vahvistamista kirjallisena.

5 luku

Syytteen vireillepanosta

3 §

Haastehakemuksessa on ilmoitettava:

6 a) syyttäjän perusteltu näkemys asian soveltumisesta käsiteltäväksi pääkäsitteilyä toimittamatta tai vastaajan poissaolosta huolimatta sekä esitys rangaistuksen lajista ja enimmäismäärästä;

8 §

Haastemies voi erityisestä syystä toimittaa haastamisen ilmoittamalla suullisesti haasteesta 9 §:n 1 momentissa tarkoitetut seikat sekä muutoin noudattaen tämän pykälän 3 momenttia muun aineiston toimittamisesta. Edellytyksenä on lisäksi, että tämä on soveliaista asiakirjojen laajuuteen ja laatuun nähden ja että vastaanottaja epäilyksettä saa tiedon asiakirjoista ja ymmärtää tiedoksiannon merkityksen.

Eduskunnan vastaus EV 23/2026 vp

5 a luku

Asian ratkaiseminen pääkäsittelyä toimittamatta

1 §

Asia voidaan ratkaista pääkäsittelyä toimittamatta (*kirjallinen menettely*), jos:

1) mistään syyttäjän syytteessä tarkoitettusta yksittäisestä rikoksesta ei syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai vankeutta enintään neljä vuotta;

2) vastaaja on tunnustanut syyttäjän syytteessä kuvatun teon ja ilmoittanut aikovansa suostua asian käsittelemiseen kirjallisessa menettelyssä eikä ole määräajassa ilmoittanut vaativansa pääkäsittelyn toimittamista asiassa;

Kirjallisessa menettelyssä rangaistukseksi ei voida tuomita ankarampaa rangaistusta kuin yksi vuosi vankeutta.

2 §

Jos esitutkinnan perusteella tai muutoin on aihetta olettaa, että edellytykset kirjalliseen menettelyyn ovat olemassa, vastaajaa kehoitetaan haasteen, haastehakemuksen ja 3 luvun 10 §:ssä tarkoitettun vaatimuksen tiedoksiannon yhteydessä ilmoittamaan 14 päivän kuluessa tiedoksiannosta kirjallisesti käräjäoikeudelle, vaatiiko hän pääkäsittelyn toimittamista asiassa. Vastaajalle on samalla annettava tieto syyttäjän esittämästä rangaistuksen lajista ja enimmäismäärästä. Vastaajalle on myös annettava tieto pääkäsittelyn toimittamista koskevan vaatimuksen merkityksestä asian käsittelyssä.

Jos vastaaja ei toimita määräajassa käräjäoikeudelle 1 momentissa tarkoitettua vaatimusta ja muut 1 §:ssä säädetty edellytykset asian ratkaisemiseen kirjallisessa menettelyssä ovat olemassa, asiassa ei järjestetä pääkäsittelyä, ja asia ratkaistaan viipymättä kirjallisessa menettelyssä, jollei ole syytä siirtää asiaa pääkäsittelyyn. Asia tulee käsitellä mahdollisimman tarkoituksenmukaisessa menettelyssä.

8 §

Jos vastaaja on tuomittu pääkäsittelyä toimittamatta rangaistukseen, mutta hän ei ole laillisen esteen vuoksi voinut määräajassa pyytää pääkäsittelyn toimittamista, vastaajalla on oikeus saattaa asia käsiteltäväksi uudelleen ilmoittamalla siitä käräjäoikeudelle 30 päivän kuluessa esteen lakkaamisesta ja viimeistään vuoden kuluessa siitä päivästä, jona määräaika päättyi. Jos vastaaja ei näytä toteen laillista estettä, asiaa ei oteta tutkittavaksi.

Eduskunnan vastaus EV 23/2026 vp

8 luku

Asianosaisista

11 §

Sen estämättä, mitä 3 §:ssä säädetään, asia voidaan tutkia ja ratkaista vastaajan poissaolosta huolimatta, jos hänen läsnäolonsa asian selvittämiseksi ei ole tarpeen ja hänet on sellaisella uhalla kutsuttu tuomioistuimeen. Tällöin voidaan tuomita rikesakko, sakkorangaistus tai enintään yhden vuoden vankeusrangaistus ja enintään 10 000 euron suuruinen menettämisseuraamus. Asia tulee käsitellä mahdollisimman tarkoituksenmukaisessa menettelyssä.

12 §

Tutkittaessa ja ratkaistaessa asia vastaajan poissaolosta huolimatta voidaan ottaa vastaan sellaista todistelua, joka on nimetty haastehakemuksessa tai joka muutoin on hyvissä ajoin ennen asian käsittelyä saatettu vastaajan tietoon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa vireille tullessa asiassa sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita 5 a ja 8 lukua.

Laki

oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 b §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 439/2018, seuraavasti:

11 luku

Tiedoksiannosta oikeudenkäynnissä

3 b §

Kun tuomioistuin huolehtii tiedoksiannosta, se voidaan toimittaa myös siten, että tiedoksi annettavan asiakirjan sisältö kerrotaan vastaanottajalle puhelimitse (*puhelintiedoksianto*). Puhelimitse ei kuitenkaan voida antaa tiedoksi haastetta muussa kuin 5 luvun 3 §:ssä taikka oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 a luvussa tai 8 luvun 11 §:ssä tarkoitetussa asiassa.

Eduskunnan vastaus EV 23/2026 vp

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

Laki

oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain (370/2007) 8 §:n 1 momentin 2 kohta seuraavasti:

8 §

Oikeudenkäyntiasiakirjan julkiseksi tulemisen ajankohta

Jollei tässä laissa säädetä tai sen nojalla määrätä oikeudenkäyntiasiakirjan salassapidosta, oikeudenkäyntiasiakirja tulee julkiseksi seuraavasti:

2) oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 a luvussa tarkoitettussa kirjallisessa menettelyssä tuomioistuimelle toimitettu oikeudenkäyntiasiakirja, kun määräaika pyytää pääkäsittelyn toimittamista on päättynyt, eikä pyyntöä ole saapunut käräjäoikeuteen;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

Eduskunnan vastaus EV 23/2026 vp

Helsingissä 27.3.2026

Eduskunnan puolesta

puhemies

pääsihteeri